

Værket driver lysten

Det øgede fokus på ældres seksualitet kræver omtanke – er seksuel aktivitet en norm for alle ældre?

Som man kunne læse i sidste nummer af Gerontologi (nr. 2, 2018) er der i de senere år kommet et øget fokus på ældres seksualitet. Dette er et tema, som er omgivet af tabuer, men som der også er stigende interesse for og ændringer i synet på. I denne kronik vil vi gerne supplere efterårets temanummer med nogle kritiske perspektiver på de normative aspekter ved denne interesse. For selv om det er positivt at rykke ved tabuerne, bør vi også være opmærksomme på, at vi ikke kommer til at erstatte ét sæt begrænsende påbud med et nyt.

Tabuerne rykkes eksempelvis gennem den opmærksomhed, som et nyere studie (Træen et al., 2018) har fået, som viser, at ældre danskere er meget seksuelt aktive. Studiet, som fokuserede på ældre mennesker mellem 60 og 75 år eller i alderen 60-75 år, viste, at 78,4 procent af de spurgte kvinder og 89 procent af mændene var seksuelt aktive. Det var grundlæggende interessant, mente mange, da der længe har været en tendens til at anse ældre for at være ikke-seksuelle væsener. I forbindelse med offentliggørelsen af undersøgelsen forklarede Astrid Ditte Højgaard, overlæge ved Sexologisk Center ved Aalborg Universitetshospital, at resultatet er udtryk for, at det ikke længere er "tabubelagt at få medicinsk behandling for ting, der har direkte indflydelse på sexlivet" (DR, 2018). Det kunne være i form af Viagra eller de såkaldt kvindelige kønshormoner (som ikke er så 'kvindelige' endda, jf. Holm & Bülow, 2013). Derudover tilføjede hun, at det er en "væsentlig del af menneskers velbefindende at have en seksualitet, der fungerer" (DR, 2018).

Selv om formålet med denne kronik ikke er at bestride sandheden i, at dét at være seksuelt aktiv kan give velvære, vil vi alligevel stille nogle kritiske spørgsmål til det selvfolgelige i denne fortælling. Det kan

eksempelvis være interessant at benytte det øgede fokus på ældres seksualitet til at forstå den måde, hvorpå seniorlivet undergår forandring, hvilke nye forventninger der skabes i forhold til den gode alderdom, og hvordan disse udviklinger knytter sig til andre områder af samfundet? Helt simpelt kan man for eksempel konstatere, at man ikke kan være sikker på, hvorvidt mennesker som sidst er blevet markant mere seksuelt aktive, selv om det jævnligt

Hvis gerontologisk forskning og praksis gerne vil hjælpe ældre mennesker til at leve 'gode liv', er en måde at gøre dette på, at vi forsøger at forstå og udvide paletten for forskellige måder at leve livet på. Løsningen er dermed ikke at gøre seksuel aktivitet til et mål for alle. Det vil blot erstatte én norm med en anden.

præsenteres således. Ældres seksualitet er nemlig et område, som generelt har været understuderet i en dansk kontekst. Dét, man derimod med sikkerhed kan sige, er, at måden, seksuel aktivitet i seniorlivet præsenteres på i forskning og den bredere offentlighed, har undergået en stor udvikling.

Værdien af pessimisme og utilfredshed

Når tabuerne rykkes ved i dag, så sker det blandt andet på baggrund af et ideal om seksuel frisind, individuel frihed og selv-realisering. Som den slovenske

filosof Elana Zupan i skriver, befinder vi os i vesten i et særligt ideologisk klima, hvor disse idealers modsætninger, såsom pessimisme og utilfredshed, ligefrem anses for at være moralske overskridelser: "Dette er meget effektivt", skriver hun, "for hvem vover at løfte sin stemme og give udtryk for, at man rent faktisk ikke er glad, og at man ikke kan overkomme – eller endnu værre, slet ikke er interesseret i – at omforme alle livets skuffelser til positive erfaringer, som man kan investere i fremtiden" (Zupan i , 2008: 5, vores oversættelse, se også Mikkelsen 2017). Med andre ord befinder vi os ifølge Zupan i i en verden, hvor vi forstår os selv som frit vælgende individer, samtidig med at vi vurderer vores liv ud fra moralske imperativer, som tilskynder en livslang, individuel udvikling og selv-realisering.

Men måske er der alligevel grund til at være kritisk – eller utilfreds – med idealerne? Individuel udvikling og selv-realisering ses eksempelvis ofte som noget, der står i modsætning til handicap og invaliderende sygdom (Barnes, 2014), og som i bred forstand knytter an til realisering af potentialer for sundhed (Türken et al., 2015; Rose, 1999). Derved skabes der bestemte forventninger omkring, hvad der kan forstås som det gode liv, og hvem der i givet fald har adgang til det. Ligeledes kan seksualitet ses som noget, der historisk set har haft betydning for, hvornår vi er blevet betragtet som voksne, rationelle personer, og hvor vi også tilskyndes at opleve bestemte former for 'nydelse' (Shildrick, 2009). Dette bliver netop tydeligt i relation til ældre menneskers seksuelle aktivitetsniveau og den medicinske behandling, som Højgaard nævner, hvor realiseringen – og optimeringen – af potentialer for sundhed knyttes sammen med et imperativ om at søge bestemte former for (aktiv, heterosek-

Henrik Hvenegaard Mikkelsen

Antropolog, ph.d., postdoc ved Institut for Antropologi, Københavns Universitet.
hvenegaard@anthro.ku.dk

Morten Hillgaard Bülow

Cand.mag., ph.d., ekstern lektor i medicinsk etik, Københavns Universitet.
mohib@sund.ku.dk

suel) 'nydelse' (Marshall, 2012). Det er med andre ord blevet et tegn på sundhed at have et aktivt seksualliv, muliggjort på nye måder af forskellige medicinske teknologier. Dermed knyttes seksualiteten stærkt sammen med de moralske imperativer, som tilskynder en livslang, individuel udvikling og selv-realisering – hvilket, som Zupan i pointerede, er imperativer, det kan være svært at gå imod, da de virker selvindlysende og nærmest logisk nødvendige. Hvis man køber præmissen i hvert fald.

En sidste pointe er nemlig, som Michel Foucault så berømt har påpeget, at seksualiteten ikke er det legende frirum, som det ofte forstås som. Seksualiteten og nydelsen er ikke modsætningen til, men en uadskillelig del af magtrelationer og magtforhold i samfundet – herunder i den måde, gerontologien går til ældre mennesker på. Dette i sig selv gør jo ikke seksualiteten 'farlig'; vi argumenterer ikke for, at ældre skal have mere eller mindre sex. Men bestemte seksuelle praksisser får sin legitimitet inden for bestemte strukturer af magt. Dette kan have betydning for de ældre mennesker, som også findes, som ikke føler, at de formår at være seksuelt aktive (ud fra bestemte kriterier for, hvad det at være "seksuelt aktiv" indebærer), eller som ikke har mod på at finde en seksualpartner. Erstat med:

Hvis gerontologisk forskning og praksis gerne vil hjælpe ældre mennesker til at leve 'gode liv', er en måde at gøre dette på, at vi forsøger at forstå og udvide paletten for forskellige måder at leve livet på. Løsningen er dermed ikke at gøre seksuel aktivitet til et mål for alle. Det vil blot erstatte én norm med en anden.

Referencer:

Barnes, E. (2014). Valuing Disability, Causing Disability. *Ethics*, 125, s. 88–113.

DR. (2018). <https://www.dr.dk/nyheder/indland/nyt-studie-overrasker-aeldres-sexliv-lever-i-bedste-velgaaende>

Holm, M-L. & Bülow, M.H. (2013). *Det stof mænd er gjort af. Konstruktionen af maskulinitetsbegreber i forskningsprojekter om testosteron i Danmark fra 1910'erne til 1980'erne*. København: Varia: Udgivelser fra Center for Kønsforskning, 10.

Marshall, B.L. (2012). Medicalization and the refashioning of age-related limits on sexuality. *Journal of Sex Research*, 49(4), s. 337-343.

Mikkelsen, H.H. (2017). Never Too Late for Pleasure: Aging, Neoliberalism and the Politics of Potentiality in Denmark. *American Ethnologist*, 44(4), s. 646-656.

Rose, N. (1999). *Governing the Soul: The Shaping of the Private Self*. London: Routledge.

Shildrick, M. (2009). *Dangerous Discourses of Disability, Subjectivity and Sexuality*. UK: Palgrave Macmillan.

Træen, B., Stulhofer, A., Janssen, E., Carvalheira, A., Hald, G., Lange T. & Graham, C. (2018). Sexual Activity and Sexual Satisfaction among Older Adults in Four European Countries. *Archives of Sexual Behavior*, 48(3), s. 815–829.

Türken, S., Hilde N., Rolv B. & Katrina R. (2015). Making Sense of Neoliberal Subjectivity: A Discourse Analysis of Media Language on Self-Development. *Globalizations*, 13(1), s. 32–46.

Zupan i, E. (2008). *The Odd One In: On Comedy*. Cambridge, MA: MIT Press.